

STUDIA ŚLĄSKIE

WYDAWNICTWA
PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO
INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO W OPOLU

STUDIA ŚLASKIE
SILESIA STUDIES
SCHLESISCHE STUDIEN

PAŃSTWOWY INSTYTUT NAUKOWY – INSTYTUT ŚLĄSKI W OPOLU

STUDIA ŚLĄSKIE

ZAŁOŻONE PRZEZ SEWERYNA WYSŁOUCZA

TOM LXXXII

**Sowietyzacja
Śląska i Europy Środkowo-Wschodniej
po II wojnie światowej**

OPOLE 2018

Rada Redakcyjna

MAREK CZAPLIŃSKI, KAZIMIERZ DOLA, WIESŁAW DROBEK, KRZYSZTOF FRYSZTACKI,
STANISŁAW GAJDA, DAN GAWRECKI, ANDRZEJ HANICH, KRYSZTIAN HEFFNER,
ZDENĚK JIRÁSEK, MICHAŁ LIS, RYSZARD KACZMAREK, KRZYSZTOF MALIK,
MAREK MASNYK, EDUARD MÜHLE, STANISŁAW S. NICIEJA, ROBERT RAUZIŃSKI,
ANDRZEJ SAKSON, STANISŁAW SENFT (PRZEWODNICZĄCY), STANISŁAWA SOCHACKA,
GRZEGORZ STRAUCHOLD, KAZIMIERZ SZCZYGIELSKI, MARIA W. WANATOWICZ,
KLAUS ZIEMER, RUDOLF ŽAČEK

Komitet Redakcyjny

Krzysztof Kleszcz
Bartosz Kuświk
Bernard Linek *redaktor naczelny*
Piotr Pałys *sekretarz redakcji*
Brygida Solga
Teresa Sołdra-Gwiżdż
Katarzyna Widera
Bogusław Wyderka

Recenzenci tomów 82–83

Renata Kobylarz-Buła (Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu), Stanisław Koziarski (Uniwersytet Opolski), Andrzej Michalczyk (Universität Bochum), Joanna Nowosielska-Sobel (Uniwersytet Wrocławski), Kai Struve (Martin Luther Universität Halle-Wittenberg), Bogusław Tracz (IPN Katowice)

Redaktorzy tematyczni

Piotr Pałys (nauki humanistyczne), Brygida Solga (nauki społeczne)

Projekt okładki

Bernard Linek

Na okładce: Obrady I Krajowego Zjazdu Delegatów Komisji Księży przy ZBoWiD, Warszawa, luty 1952 r. (PAP/CAF, fot: Z. Wdowiński)

Tłumaczenie streszczeń

Na język angielski – Elżbieta Flisak, na język niemiecki – Dawid Smolorz

Redakcja i korekta

Magdalena Rudnik

Skład

Ewelina Młynarczyk, Andrzej Kucharczyk, Agencja Wydawnicza PAJ-Press, www.pajpress.com.pl

Druk

Mazowieckie Centrum Poligrafii

Procedura recenzowania oraz informacje dla autorów są dostępne na stronie internetowej. Redakcja wdrożyła procedurę przeciwdziałania praktykom *ghostwriting* i *guest authorship*.

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną (referencyjną).

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

Adres redakcji

PAŃSTWOWY INSTYTUT NAUKOWY – INSTYTUT ŚLĄSKI W OPOLU
ul. Piastowska 17, 45-081 Opole tel. 77 453 60 32
sekretariat@instytutslaski.com studia-slaskie.instytutslaski.com
Nakład: 150 egz. Objętość 17,00 ark. wyd.

SPIS TREŚCI

Od redakcji	11
--------------------	----

STUDIA

Zbigniew Bereszyński , Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec Kościoła katolickiego na przykładzie Śląska Opolskiego i sąsiednich terenów dolnośląskich w latach 1945–1950	17
Adam Dziurok , Duchowieństwo województwa katowickiego wobec akcji społeczno-politycznych władz komunistycznych w latach 50. XX wieku	43
Adriana Dawid , Apogeum i kres stalinowskich obchodów Święta Pracy na Śląsku Opolskim (część 3)	63
Jiří Friedl , Ucieczki Polaków przez Czechosłowację na Zachód w latach 1945–1948	87
Krzysztof Tarka , Władze Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie wobec sytuacji w Polsce w latach 1947–1949	109
Marek Mazurkiewicz , Geneza ruchu ziomkowskiego w Niemczech Zachodnich (1947–1949) a źródła rewizjonizmu zachodnioniemieckiego	125

MISCELLANEA I MATERIAŁY

Mariusz Patelski , Kontrola prasy oraz bibliotek przez urzędników Ministerstwa Informacji i Propagandy na przykładzie Powiatowego Urzędu Informacji i Propagandy w Opolu	151
Ksawery Jasiak , Amnestia na Śląsku Opolskim w 1947 r. jako jedna z metod rozpracowania i likwidacji podziemia niepodległościowego	167
Monika Choroś , Przemiany nazewnicze w latach 1945–1950 na przykładzie nazw miejscowości ziemi nyskiej	205
Anna Wzorek , <i>Skąpani w ogniu</i> – zapomniana „śląska” powieść Wojciecha Żukrowskiego	221

PRZEGLĄDY

- Piotr Pałys**, Instytut Śląski w Opolu w Programie Badawczym dla Ziem Zachodnich i Północnych w 2017 roku 237
- Zbigniew Bereszyński [rec.]**: Anna Pobóg-Lenartowicz, *Od opola do Opola. Popularna historia miasta*, Opole 2017 241
- Grzegorz Strauchold [rec.]**: *O niewoli w 70 lat po wojnie. Studia i materiały*, red. Violetta Rezler-Wasielewska, Opole 2017 253
- Piotr Pałys [rec.]**: Petr Kaleta, *Lužičtí Srbové v lidové sněmovně. Nástin politického života v srbské Lužici v době NDR*, Praha 2017 257

IN MEMORIAM

- Jan Goczoł (1934–2018) (Michał Lis) 263
- Doktor habilitowany Stanisław Malarski (1931–2018) (Krystian Heffner) 267

CONTENTS

Editorial	11
------------------	----

STUDIES

Zbigniew Bereszyński , The security apparatus of the Polish People's Republic towards the Catholic Church on the example of Opole Silesia and the neighbouring territories of Lower Silesia in the years 1945–1950	17
Adam Dziurok , The clergy of the diocese of Katowice in face of the political actions taken by the communist authorities in the 1950s	43
Adriana Dawid , The apogee and the end of the Stalinist celebrations of Labour Day in Opole voivodeship (part 3)	63
Jiří Friedl , The acts of escape of Polish people via Czechoslovakia to the West in the years 1945–1948	87
Krzysztof Tarka , The authorities of the Republic of Poland in exile in face of the situation in Poland in the years 1947–1949	109
Marek Mazurkiewicz , The genesis of movement of the homeland associations in West Germany (1947–1949) and the sources of West German revisionism	125

MISCELLANEA AND MATERIALS

Mariusz Patelski , The control over the press and libraries exerted by the officials of the Ministry of Information and Propaganda on the example of the Poviát Bureau of Information and Propaganda in Opole	
Ksawery Jasiak , The amnesty in Opole Silesia in the year 1947 as one of the methods of exposure and liquidation of the independence underground	
Monika Choroś , The changes in naming in the years 1945–1950 on the example of the place names in Nysa Land	
Anna Wzorek , <i>Fire Bath</i> – a forgotten „Silesian” novel by Wojciech Żukrowski	221

REVIEWS

- Piotr Pałys**, *The Silesian Institute in the Programme for the Western and Northern Territories in the year 2017* 237
- Zbigniew Bereszyński [rev.]**: Anna Pobóg-Lenartowicz, *From opole to Opole. The popular history of the city*, Opole 2017 241
- Grzegorz Strauchold [rev.]**: *On the captivity 70 years after the war. Studies and materials*, ed. Violetta Rezler-Wasielewska, Opole 2017 253
- Piotr Pałys [rev.]**: Petr Kaleta, *Lusatian Sorbs in the Parliament. The outline of the political life in Lusatia under the GDR*, Prague 2017 257

IN MEMORIAM

- Jan Goczoł (1934–2018) (Michał Lis) 263
- Dr hab. Stanisław Malarski (1931–2018) (Krystian Heffner) 267

INHALTSVERZEICHNIS

Vorwort der Herausgeber	11
--------------------------------	----

STUDIEN

Zbigniew Bereszyński , Der Sicherheitsapparat der Volksrepublik Polen und die katholische Kirche im Opper Schlesien und in den benachbarten Gebieten Niederschlesiens im Zeitraum 1945–1950	17
Adam Dziurok , Der Klerus der Diözese Kattowitz und die politischen Aktionen der kommunistischen Behörden in den 1950er Jahren	43
Adriana Dawid , Der Höhepunkt und das Ende der stalinistischen Feiern zum Tag der Arbeit im Opper Schlesien, Teil 3	63
Jiří Friedl , Fluchten von Polen nach Westeuropa über die Tschechoslowakei 1945–1948	87
Krzysztof Tarka , Die Haltung der Exilregierung der Republik Polen gegenüber der Situation in Polen 1947–1949	109
Marek Mazurkiewicz , Der Ursprung der Landsmannschaften-Bewegung in Westdeutschland (1947–1949) und die Quellen des westdeutschen Revisionismus	125

MISCELLANEA UND MATERIALIEN

Mariusz Patelski , Kontrolle der Presse und Bibliotheken durch Beamte des Ministeriums für Information und Propaganda am Beispiel des Kreisamtes für Information und Propaganda in Opper/Opole	151
Ksawery Jasiak , Die Amnestie von 1947 im Opper Schlesien als Methode der Unterwanderung und Zerschlagung der unabhängigen Untergrundbewegung	167
Monika Choroś , Veränderungen auf dem Gebiet der Ortsnamen im Zeitraum 1945–1950 am Beispiel des Neisser Landes	205

Anna Wzorek , <i>Skapani w ogniu</i> (Im Feuer gebadet) – ein vergessener „schlesischer“ Roman von Wojciech Żukrowski	221
--	-----

ÜBERBLICKE

Piotr Pałys , Schlesisches Institut im Programm für die West- und Nordgebiete von 2017 [Instytut Śląski w Programie dla Ziem Zachodnich i Północnych w 2017 roku]	237
Zbigniew Bereszyński [Rez.] : Anna Pobóg-Lenartowicz, <i>Von Opole bis Oppeln. Populäre Stadtgeschichte</i> [Od opola do Opola. Popularna historia miasta], Opole 2017	241
Grzegorz Strauchold [Rez.] : <i>Über die Gefangenschaft 70 Jahre nach dem Krieg. Beiträge und Materialien</i> [O niewoli w 70 lat po wojnie. Studia i materiały], Hrsg. Violetta Rezler-Wasielewska, Opole 2017	253
Piotr Pałys [Rez.] : Petr Kaleta, <i>Die Sorben in der Volkskammer. Das politische Leben in den sorbischen Gebieten der Lausitz in den Zeiten der DDR – ein Abriss</i> [Lužičtí Srbové v lidové sněmovně. Nástin politického života v srbské Lužici v době NDR], Praha 2017	257

IN MEMORIAM

Jan Goczoł (1934–2018) (Michał Lis)	263
Dr hab. Stanisław Malarski (1931–2018) (Krystian Heffner)	267